

LIETUVIŲ KALBOTYROS KLAUSIMAI XXXIII (1995)
GRAMATIKA IR LEKSIKOLOGIJA

AUDRONĖ BITINIENĖ

MOKSLINIO IR GROŽINIO STILIAUS SAKINIO ILGIS

Funkciniai kalbos stiliai dažniausiai tiriami kokybiniu požiūriu: žiūrima tam tikry kalbos priemonių atrankos, išdėstymo tendencijų. Lietuviai kalbos stilistikoje grožinis ir mokslinis stiliai apibūdinami pagal tokius požymius kaip vaizdinis konkretumas, emocionalumas, individualumas ir abstraktumas, logiškumas, objektyvumas (Pikčilingis 1971 : 287). Tačiau šis požiūris gali būti papildytas kiekybiniu aspektu, nes tendencijos sąvoka yra statistinė: didesnį ar mažesnį kalbos priemonių aktyvumą, nusakomą žodžiais "dažnai", "retai" ir kt., tyréjas nustato stebédamas jų "statistinę elgseną". Išnagrinėjus pakankamai didelę imtį, nesunku apskaičiuoti, kaip dažnai, sakysim, lietuvių kalbos moksliniuose tekstuose veiksnyse reiškiamas veiksmažodžio bendaratimi ar koki procentą sudaro priežasties sakiniai visų sudėtiniių sakiniių aibėje.

Tarp visų funkcinij stilių požymių ypatingą vietą užima sakinio ilgis. Šis kiekybinis rodiklis teikia ne tik statistinę informaciją, bet kartu yra sakinio sandaros komponentas; vieno ar dviejų žodžių ilgio sakinys savo struktūra iš esmės skiriasi nuo 50 žodžių sakinio. Kita vertus, sakinij parinkimas, jų išplėtimo pobūdis pareina nuo veiklos sferos, vyraujančios kalbos funkcijos, turinio ir kitų kalbos funkcionavimo sąlygų. Tad sakinio ilgis tarytum implikuojant kiekybinį, ir kiekybinį funkcinio stiliaus nagrinėjimo aspektus. Todėl įvairių kalbų sakinio ilgis tyrinėjamas gana dažnai.

Sakinio ilgis tyrinėjamas įvairiais aspektais. Kai kuriuose darbuose laikomas požiūrio, kad sakinio ilgis yra gramatikos elementas, tiesiogiai susijęs su kalbos gramatinės sandaros raida (Admoni 1966). Kitais atvejais sakinio ilgis nagrinėjamas kalbos statistikos kontekste (Meier 1964; Herdan 1960). Gausu ir tyrimų, sakinio ilgi traktuojančių kaip požymį, diferencijuojant funkcinius stilius (Лесскис 1962; Долежел 1964; Мистрик 1967; Arader 1963; Eggers 1962; Тешителовá 1980) ar individualiųjų stilių (Yule 1939; Вашак 1974). Lietuvių kalbotyroje sakinio ilgi yra apraše J.Pikčilingis. Jis nurodo, kad "vienokia ar kitokią sakinio apimtį lemia kalbos stilius" (1971 : 137).

Šio straipsnio paskirtis – mokslinio ir grožinio stilių sakinio ilgio grenimas; tokia analizė pratęsia jau minėtą lietuvių kalbos stilistinių tyrimų tradiciją.

Kiekvienam statistiniams tyrimui keliamas reikalavimas pateikti nagrinėjamų objektų operacinį apibrėžimą, t.y. tokią mokslinės sąvokos sampratą, kuri šį objektą padėtų vienareikšmiškai nusakyti. Sakinio laikoma teksto atkarpa nuo taško iki taško ar kito formaliai sakinio baigtį žyminčio skyrybos ženklo (Адмони 1973 : 15). Sakinio ilgio matavimo vienetas – žodis, t.y. intervalais atskirta grafema ar jų eilutė. Tokiai apibrėžimais nusakoma, kuri

teksto atkarpa laikytina sakiniu ir kuri grafema – žodžiu; tai itin aktuali moksliniuose tekstuose, kuriuose gana dažni pavadinimų sutrumpinimai, sąvokos reiškiamos simboliais, neraidiniai ženklais ir pan.

Tiriamąją imtį sudarė įvairių mokslo šakų (humanitarinių, gamtos, matematikos, technikos) ir postilių (teorinio, mokomojo, metodinio) 34 tekstai, iš kurių atsiskirtinai atrinkta 10 tūkstančių sakinių, ir prozaikų (autorinio paskojimo) 32 tekstai, iš kurių išanalizuota irgi 10 tūkstančių sakinių. Buvo analizuojamas ne tik kiekvieno saknio ilgis, bet ir kai kurie saknio struktūros požymiai – saknio tipas bei sudėtinio saknio dėmenų skaičius. Nustatant saknio tipą, remtasi "Lietuvių kalbos gramatikoje" (1976) pateikta sakinių klasifikacija. Duomenys apdoroti VU Skaičiavimo centre statistinės analizės programa "Paula", parašyta PL/1 kalba.

Aptariant gautus rezultatus, būtina atsižvelgti į dvi išlygas: pirma, abstrahuojamasi nuo žodžių ilgio, jų leksinės ir gramatinės reikšmės, t.y. visi sakinių sudarantys žodžiai laikomi lygiaverčiais; antra, kiekvieno saknio ilgis matuojamas sveiku žodžių skaičiumi, todėl jo požymiai, nusakomi dešimtosiosmis ar net šimtosiomis dalimis, yra tam tikra abstrakcija. Norėdami griežtai apibūdinti saknio ilgi, turime pateikti procentus sakinių, kurių ilgis – nuo vieno žodžio iki galimo didžiausio žodžių skaičiaus (mūsų imtyje – 121 žodis). Bet štai nepatogu ir būtų net nesuvokiamas skaitytojui. Todėl praktiškai visi tyrinėtojai operuoja saknio ilgio dažnumų pasiskirstymo pagrindiniai parametrai, saknio vidutiniu ilgiu (\bar{x}). Tačiau šis parametras penelyg apytiksliai nusako realų sakinių pasiskirstymą tekstuose, todėl būtini ir kiti parametrai – standartinis nukrypimas (s), variacijos koeficientas (v), svyravimo amplitudė. Esminę reikšmę turi pasiskirstymo asimetrija: saknio ilgio dažnumai paprastai išsidesto teigama asimetrija, t.y. vidutinis ilgis viršija tiek modalųjų (dažniausią), tiek medianinį (dalijantį imtį į dvi lygias dalis) saknio ilgi (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Mokslinio ir grožinio stiliaus sakinių ilgio pasiskirstymų parametrai

Funkc. stilius	Vid. ilgis \bar{x}	Stand. nukryp. s	Variac. koef. v	Svyrav. ampl.	Mediana	Moda	Asimetr. koef.	Koef. stand. nukryp.
Mokslinis	18,0	8,8	48,8	2–57	16,3	16	0,79	0,06
Grožinis	12,3	9,9	80,5	1–121	10,4	5	0,93	0,04

Lentelėje pateikti duomenys liudija, kad mokslinio ir grožinio stiliaus saknio ilgis skirtinas. Šio skirtumo statistinis reikšmingumas (atsižvelgiant į imties dydį) vertinamas taip. Vidutinio ilgio $t = 3,38$, $p << 0,001$, t.y. vidutinio ilgio skirtumas statistiškai absolitus. Standartinių nukrypimų skirtumas ne toks ryškus ($t = 2,1$, $p < 0,05$), tačiau statistiškai irgi reikšmingas.

Pakankamai reikšmingai skiriasi asimetrijos koeficientai ($t= 2,0$, $p < 0,05$); variacijos koeficiente, svyravimo amplitudės, modos ir medianos skirtumų statistinį reikšmingumą patikrinti šiuo atveju gana keblu, bet absolutūs skirtumai abejonių nekelia. Nors abiejų stilių sakinių ilgiai pasiskirstę dešiniaja asimetrija, grožiniame stiliuje šis požymis daug ryškesnis. Mokslinio stiliaus pasiskirstymo mediana ir moda nuo vidutinio ilgio skiriasi dviečiai žodžiais, o grožiniame stiliuje moda skiriasi net 7 žodžiais (mediana ir čia skiriasi dviečiai žodžiais). Mokslinio stiliaus sakinių ilgio pasiskirstymas kompaktiškess (mažesnė amplitudė, mažesnis standartinis nukrypimas esant didesniams vidutiniams ilgiui). Kitaip sakant, grožinio stiliaus tekštų saknio ilgis labiau variuoja negu mokslinio stiliaus tekštų saknio ilgis.

Detalesnei sakinių ilgio analizei ir ypač lingvistinių bei ekstralingvistinių faktorių poveikiui atskleisti sakinius pravartu grupuoti ir apskaičiuoti tokius ilgio grupių dažnumus. Literatūroje sakiniai grupuojami labai įvairiai. Vieni autorai skiria lygių ir nelygių ilgio intervalų grupes, nepateikdami šių grupių kokybinio įvertinimo (Статистичні 1967), kiti sugrupuotus sakinius kokybiškai įvertina: trumpi sakiniai – iki 20 žodžių, ilgi – nuo 20 iki 60 žodžių, labai ilgi – daugiau kaip 60 žodžių (Meier 1964 : 186). Pažymėtina, kad grupavimo pagrindas dažniausiai nenurodomas, nesiejamas su funkcinės stilistikos ar sintaksės poreikiais.

Šiame tyime grupuojant sakinius pagal ilgio intervalus remtasi statistiniu kriterijumi: intervalų ribų pagrindu laikomos empirinio (imties) pasiskirstymo procentiles, integralinio pasiskirstymo "šuoliai", atitinkantys saknio ilgius. Šias ribas įvardijus, gautos penkios informatyvios sakinių ilgio grupės: labai trumpi sakiniai – iki 8 žodžių imtinai, trumpi – nuo 9 iki 17 žodžių, vidutinio ilgio – nuo 18 iki 30 žodžių, ilgi – nuo 31 iki 46 žodžių, labai ilgi – 47 ir daugiau žodžių (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Sakinių ilgio grupių pasiskirstymas (procentais)

Sakinių grupės	Labai trumpi	Trumpi	Vidutinio ilgio	Ilgi	Labai ilgi
Stilius	1–8 žodžių	9–17 žodžių	18–30 žodžių	31–46 žodžių	47 ir daugiau žodžių
Mokslinis	10,4	42,8	38,3	7,8	0,7
Grožinis	43,0	36,2	15,8	3,8	1,2

Matyti, kad mokslinio ir grožinio stilių sakinių grupių dažnumai skiriasi viena "faze", t.y. moksliniame stiliuje dažniausiai trumpi ir vidutinio ilgio sakiniai, o grožiniame – labai trumpi ir trumpi sakiniai; šių grupių sakiniai kiekviename stiliuje sudaro apie 80 proc. Iš duomenų matyti, kad visų grupių sakiniai laikytini mokslinio ir grožinio stiliaus diferenciniai požymiais (skir-

tumai statistiškai reikšmingi lygmeniu $p < 0,001$). Itin ryški labai trumpų sakinių diferencinė galia. Šią grupę suskaidžius į pogrupius, paaiškėja, kad 1–2 ir 3–5 žodžių ilgio sakiniai grožinio stiliaus tekstuose net penkis kartus dažnesni negu moksliniuose tekstuose. Šį faktą galima būtų paaiškinti taip. Kai moksliniame tekste bandoma operuoti labai trumpais sakiniais (manoma, kad tokas tekstas adresatui prieinamas), susiduriama su pertekliaus (redundancijos) problema – savarankiškiems sakiniams susieti reikia papildomų konektorų, kurie tokiu atveju gali sudaryti iki 1/3 teksto (Schlesinger 1968 : 73). Tad pagrindinė mokslinio stiliaus ypatybė – pabréžtas logiškumas – paaiškina labai trumpų sakinių stoką. Kita vertus, labai ilgų sakinių dažnumu grožinio stiliaus tekstai pralenkia mokslinius tekstus (o svyravimo amplitude – net labai): pernelyg sudėtinga mokslinio teksto saknio struktūra gali būti kliūtis abstrakčiai mokslinei informacijai suvokti. Grožinio stiliaus ypatybės – vaizdingumas, vaizdinis konkretumas, meninis tikslumas ir nepasakymas iki galo (Župerka 1983) – leidžia tekštą organizuoti asociacijų pagrindu, sakinius siejantys konektoriai esti ne visada reikalingi, persvarą turi implicitiški sakinių siejimo būdai.

Abiejų funkinių stilių salyčio zoną sudaro 12–17 žodžių sakinių pogrupiai, beveik vienodai dažni abiejuose stiliuose (moksliniame – 14,8 proc., grožiniame – 16,3 proc.). Vadinas, tokius sakinius galima laikyti invariantišku abiejų stilių požymiu, "kalbine konstanta" (Долежел 1964 : 24). Galima manyti, kad šio intervalo sakiniai yra optimalūs suvokti ir įsiminti: suaugės žmogus geriausiai įsimena 15–17 žodžių ilgio sakinius, optimalaus suvokimo riba – 20 žodžių (Ogburn 1963 : 101). Žinoma, šių ribų nedera absolutinti, nes jos priklauso nuo daugelio ekstralengvistinių faktorių – perteikiamos informacijos pobūdžio, teksto tipo, adresato savybių ir kt.

Sakinio ilgis laikomas saknio struktūros funkcija (Лесскис 1962 : 83), todėl būtina atsižvelgti į vientisinių ir sudėtinių sakinių pasiskirstymą kalbamuojuose stiliuose bei į jų ilgį.

Moksliniame stiliuje viršų ima sudėtiniai sakiniai (55,9 proc.), grožiniuose tekstuose jų dažnumas mažesnis (46,5 proc.); skirtumas statistiškai reikšmingas ($p < 0,001$). Sudėtinių sakinių persvara moksliniame stiliuje stabili, mažai priklauso nuo ekstralengvistinių faktorių (mokslo šakos, postilio, autoriaus). Gerai žinoma, kad moksliniam stiliui būdingas stereotipišumas; mokslinio teksto autorius turi būti susitaikęs su mintimi, kad jo publikacija bus panaši į kitą tos pačios tematikos darbą. Savitas sintaksinis braižas yra tik tam tikra galimybė, kurios realizavimas priklauso nuo mokslinio darbo autoriaus, kaip kalbos vartotojo, individualių savybių (Винокур 1980 : 122), bet ne nuo jo, kaip specialisto, kvalifikacijos. Tokio stabilumo nėra grožinio stiliaus tekstuose; juose daug kas pareina nuo autoriaus: vientisinių sakinių dažnumas svyruoja nuo 26 proc. (Mušinskas) iki 70 proc. (Bubnys, Vilimaitė). Tas svyravimas gali priklausyti nuo to, kuris prozos sintaksinis tipas – sintagminis (hierarchinis) ar suskaidytas (aktualizuotas) vyrauja konkrečiai grožiniame tekste. Sakinių ilgis didėja sintagminėje prozoje, kai "atskirias sakinius integruijanamas į vieną sudėtingą sintagminį ciklą" (Арутюнова 1972 : 163). Suskaidytos prozos tekstuose hierarchiniai ryšiai traukomi, kiekvienas informacijos elementas yra pavienio saknio pamatas. Pvz.:

Negrabiai jie čiupinėjo pajuodusius nuo liūčių namų prieangius, durų rankenas, slenksčius, paliktus laukuose plūgus, akėčias ir, prasiskverbę pro medžių višunes ten, kur Kristupas su Kazimieru kaiše pakulomis valties dugną, lyžtelejо pajuodusius alksnių lapus, nuklojusius žemę, ir rodėsi, kad jie bemat apsiitrauks šerkšnu, ir kai štie vyrai eis su tinklais pievomis, jos bus baltutėlės nuo šalnos, ir bildės po kojomis gruodo sukaustyta žemė (Radz PV 99).

Ir buvo naktis. Troboj ir kieme. Visur naktis. Tamsi, gili, ilga, tylia. Spragsėjo paluby degančios lempos dangtis. Prisuktas. Kad žibalo mažiau traukty (Balt SJ 250). Liudas Skirmonis šypsosi. Vienplaukis, šaltuko išdaibintomis lūpomis. Namams. Praeiviams. Pagaliau tai apsilupusiai mūro sienai (Avyž Ch S 8).

Dar ryškiau stiliai skiriiasi vientisinių ir sudėtinių sakinių ilgiu (3 lentelė).

3 lentelė

Vientisinių ir sudėtinių sakinių ilgio grupių pasiskirstymai (procentais)

Sakinių tipas	Stilius	Sakinių grupės				
		labai trumpi 1–8 žodžių	trumpi 9–17 žodžių	vidutinio ilgio žodžių	ilgi 31–46 žodžių	labai ilgi 47 ir dg. žodžių
Vientisiniai	Mokslinis	20,4	46,9	28,8	3,6	0,3
	Grožinis	68,5	26,9	4,2	0,3	0,0
Sudėtiniai	Mokslinis	2,4	29,3	50,0	17,4	0,9
	Grožinis	13,7	46,9	29,1	7,7	2,6

Bene akivaizdžiausia mokslinio stiliaus ypatybė, kurią rodo ši lentelė, – vientisinių sakinių sudėtingumas. Nors jų procentas mažesnis negu grožiniame stiliuje, tačiau jie žymiai ilgesni negu grožiniuose tekstuose ($\bar{x}_m = 14,5$; $\bar{x}_g = 7,4$; $s_m = 7,6$; $s_g = 5,1$). Kitaip sakant, moksliniuose tekstuose funkcionalia daug sudėtingos struktūros vientisinių sakinių, išplėstyti vienarūšiu sakiniu daliui eilėmis, dalyvinėmis žodžių grupėmis, įterpiniais ir išpraudais. Išsamios ir dalykiškai tikslios informacijos perteikimo galimybėmis tokie sakiniai prieglysta sudėtiniamams sakiniams, ir tuo paaškinamas jų dažnumas moksliniuose tekstuose.

Grožinio stiliaus tekštų vientisinių sakinių struktūros paprastumą (žinoma, palyginti su moksliniu stiliumi) patvirtina ir tas faktas, kad sakinių, susidedančių iš 1–2 žodžių, grožiniuose tekstuose yra 5,3 proc., o moksliniuose tekstuose – tik 0,3 proc.

Kitoks sudėtinių sakinių funkcionavimo vaizdas. Nors vidutinis ilgis statistiškai skiriiasi ($\bar{x}_m = 21,2$; $\bar{x}_g = 17,7$; $p < 0,001$), bet šis skirtumas neturi

kokybinės prasmės. Šitai paaškėja, kai sudėtiniai sakinius suskirstome detailiu (4 lentelė).

4 lentelė

Sudėtinų sakinių ilgio pasiskirstymu rodikliai

Sakinių rūšis	Mokslinis stilius			Grožinis stilius		
	%	\bar{x}	S	%	\bar{x}	S
Sujungiamieji	11,8	20,6	7,7	15,9	14,8	7,3
Prijungiamieji	68,2	19,7	8,1	40,5	15,5	8,0
Bejungtukiai	6,3	22,3	8,2	18,1	13,7	7,4
Mišrieji	13,7	28,5	7,8	25,5	26,3	14,5

Matyti, kad mokslinio stiliaus sudėtiniai sakiniai vidutiniškai ilgesni už grožinių tekstų sakinius; maždaug vienodi standartiniai nukrypimai rodo, kad šis skirtumas yra invariantiškas. Vienintelė išimtis – mišrieji sakiniai, kurių pasiskirstymą grožiniuose tekstuose apibūdina didesnis standartinis nukrypimas, taigi ir daug didesnė ilgio svyravimo amplitudė. Tarp grožinio stiliaus mišriųjų sudėtinų sakinių 1,3 proc. sudaro labai trumpi (iki 8 žodžių) ir 8,7 proc. – labai ilgi (daugiau kaip 47 žodžiai) sakiniai. Palyginti reikia nurodyti, kad mokslinių tekstų mišrieji sudėtiniai sakiniai yra standartiškesni: labai trumpų iš viso neužfiksuota, o labai ilgų – tik 0,7 proc. bendro jų skaičiaus.

Skiriasi ir įvairių funkcinijų stilių sudėtiniai bejungtukiai sakiniai: grožiniuose tekstuose jų daugiau negu moksliniuose, jie daug trumpesni ($p < 0,001$). Šią tendenciją salygoja svarbi grožinio stiliaus ypatybė – dinamišumas (priešinga mokslinio stiliaus savybė – statiskumas). Palyginti trumpi bejuntukiai sakiniai šiame stiliuje padeda perteikti įvykių kaitą, jų ritmą, sukurti įtampą, t.y. perima papildomą teksto semantinį krūvi. Moksliniuose tekstuose siekiama pabrėžti loginius ryšius, juos tiksliau nusakyti, todėl pirmenybė teikiama prijungiamiesiems sakiniams; ši tendencija būdinga visiems moksliniams tekstams, nepriklauso nuo mokslo šakos bei postilio. Prijungiamieji sakiniai, kurie nusako "grynu" loginius santykius (tikslo, sąlygos, priežasties, nuolaidos ir kt.), laikytini relevantišku mokslinio stiliaus požyimiui. Aprašant tikrovės reiškinius, sinchroniškai reiškiant mintį, samprotaujanči vartojamai pažymimieji ir aiškinamieji sakiniai (tokių prijungiamųjų sakinių moksliniame tekste irgi gausu).

Sudėtinio saknio plėtros galimybes, priklausančias nuo jo "vidutinio gramatinio potencialo" (Ярцева 1969 : 174), nusako dėmenų skaičius (5 lentelė).

Kitoje analitinėje sakinių funkcionavimo vertinimo rezultatuose iš 1–2 žodžių, grožiniuose tekstuose žiūra 8,9 bloc'ų o moksliniuose – tik 0,3 bloc'ų.
Kitoje analitinėje sakinių funkcionavimo vertinimo rezultatuose iš 1–2 žodžių, grožiniuose tekstuose žiūra 8,9 bloc'ų o moksliniuose – tik 0,3 bloc'ų.

**Sudėtinų sakinių su skirtingu dėmenų
skaičiumi pasiskirstymas**

Stilius	Dėmenų skaičius					
	2	3	4	5–6	7–8	9 ir daug.
Mokslinis	66,0	26,0	6,0	1,8	0,2	0,0
Grožinis	57,6	24,2	9,7	6,4	1,3	0,8

Vadinasi, nors grožinių tekstų sudėtinų sakinių vidutinis ilgis mažesnis, jų dėmenų skaičius didesnis. Abiejuose stiliuose dažniausiai dviejų dėmenų sakiniai, bet moksliniame jų dažnumas didesnis (skirtumas statistiškai reikšmingas, $p < 0,001$). Moksliniuose tekstuose labai maža (šiame tyime ne užfiksuota) sakinių, kurie turėtų daugiau kaip 8 dėmenis (nors ir tokį sakinių suvokti nelengva!). Tuo tarpu grožiniuose tekstuose esama sakinių, turinčių iki 15 dėmenų. Šią tendenciją patvirtina sakinių sudėtingumo koeficientas (vidutinis dėmenų skaičius): grožiniame stiliuje jis lygus 2,8, moksliniame – 2,2. Egzistuoja ir kita skirbybė: grožinio stiliaus sudėtinų sakinių dėmenų ilgis ($\bar{x}_g = 6,3$, $s_g = 4,3$) mažai skiriasi nuo vientisinų sakinių ilgio, o mokslinio stiliaus vientisiniai sakiniai daug ilgesni negu sudėtinų sakinių dėmenys ($\bar{x}_m = 9,2$, $s_m = 6,5$). Moksliniame stiliuje vientisiniai sakiniai dažnai adekvatūs sudėtiniams, perima jų funkcijas; į šį polinkį atkreipia akis kitų kalbų mokslinjų stilių tyrinėjė kalbininkai.

Kitaip yra grožiniame stiliuje. Nedidelis skirtumas tarp vientisinų sakinių ir sudėtinų sakinių dėmenų ilgio, bejungtukų bei sujungiamųjų sakinių dažnumas rodo didesnį dėmenų savarankiškumą; grožinio stiliaus sakinių ilgis visų pirma pareina nuo dėmenų skaičiaus. Pavyzdžiu, tekstų T1 (Aputis) ir T2 (Bubnys) sudėtinų sakinių dėmenys beveik vienodo ilgio, bet šių sakinių sudėtingumo koeficientas labai skiriasi – 3,8 ir 2,0.

Galima apskaičiuoti apibendrinantį sakinių ilgi rodiklį, kai vienetu laikomas sudėtinų sakinių dėmens ilgis (АКИМОВА 1973 : 74). Pagal šį rodiklį grožinio teksto vientisinų ir sudėtinų sakinių ilgis vertinamas santykiai 1 : 1,2 : 2,8, o mokslinių teksty – 1 : 1,6 : 2,3. Tokie rodikliai dar kartą patvirtina jau aptartą reiškinį: grožiniuose tekstuose savarankiškiems vientisiniams sakiniams ir sudėtinų sakinių dėmenims būdingos tos pačios plėtros tendencijos, o moksliniame stiliuje bendromis plėtros tendencijomis pasižymi vientisiniai ir sudėtiniai sakiniai.

LITERATŪRA

1. A r a d e r H. Sentence and Word Length in Scientific Writing. — Essays on Thinking and Writing in Science, Engineering and Business. Iowa, 1963, p. 232–238.
2. E g g e r s H. Zur Syntax der deutschen Sprache der Gegenwart. — Studium Generale, H. 1. 1962. p. 49–59.

3. Beneš E. Syntaktische Besonderheiten der deutschen wissenschaftlichen Fachsprache. — Deutsch als Fremdsprache. H. 3, 1966, S. 26—36.
4. Herdan G. Type-token mathematics. — Mouton and s'Gravenhage, 1960.
5. Yule G. U. On a Sentence Length as a Statistical Charakteristic of Style in Prose. — Biometrika, 1939, N. 30.
6. Kraus J. Úvod do stylistiky pro informační pracovníky. Praha, 1977.
7. Meier H. Deutsche Sprachstatistik. Bd. 1, Hildesheim, 1964.
8. Ogburn W. F. On Scientific Writing. — In.: Essays on Thinking and Writing in Science, Engineering and Business. Iowa, 1963, p. 92—105.
9. Pirkčilingis J. Lietuvių kalbos stilistikos. T. 1. V., 1971.
10. Schlesinger I. M. Sentence Structure and the Reading Process. The Hague-Paris, 1968.
11. Těšitelová M. Využití statistických metod v gramatice. Praha, 1980.
12. Župerka K. Lietuvių kalbos stilistikos. V., 1983.
13. Адмони В. Г. Развитие структуры предложения в период формирования немецкого языка. Ленинград, 1966.
14. Адмони В. Г. Пути развития грамматического строя в немецком языке. Москва, 1973.
15. Акимова Г. Н. Размер предложения как фактор стилистики и грамматики. — Вопр. языкоznания, 1973, № 1, с. 67—79.
16. Арутюнова И. Д. О синтаксических типах художественной прозы. Общее и романское языкоznание. Москва, 1972.
17. Башак П. Длина слова и длина предложения в текстах одного автора. — Вопросы статистической стилистики. Киев, 1974, с. 314—329.
18. Винокур Т. Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц. Москва, 1980.
19. Долежел Л. Вероятностный подход к теории художественного стиля. — Вопр. языкоznания, 1964, № 2, 19—29.
20. Лескис Г. А. О размерах предложения в русской научной прозе 60-х годов XIX века. — Вопр. языкоznания, 1962, № 2, с. 78—95.
21. Мистрик Й. Математико-статистические методы в стилистике. — Вопр. языкоznания, 1967, № 3, с. 42—52.
22. Статистичні параметрі стилів. Київ, 1967.
23. Ярцева В. Н. Пределы развертывания синтаксических структур в связи с объемом информации. — В кн.: Инвариантные синтаксические значения и структура предложения. Москва, 1969, с. 163—177.

ŠALTINIAI MOKSLINE LITERATŪRA

1. Basalykas A. Lietuvos TSR kraštovaizdis. V., 1977.
2. Bernatonis J. Mikroelementų įtaka rūgščių pieno produkty gamybai ir jų savybės. V., 1980.
3. Daguys J. Augalų ekologija. V., 1980.
4. Davidavicius E. Galvanotechnika ir jos panaudojimas. V., 1979.
5. Dundulis B. Lietuva Napoleono agresijos metais (1807—1812). V., 1981.
6. Fiziologija. V., 1978.
7. Gečiauskas S., Klimeka L. Naujieji puslaidininkiniai mikrobangų prietaisai. V., 1977.
8. Gelžbetoninės konstrukcijos. V., 1978.
9. Girdenis A. Fonologija. V., 1981.
10. Girdzijauskas J. Lietuvių eilėdara. V., 1979.
11. Gulbinas A., Norvilas H., Rauckis R. Mašinų gamybos techninio paruošimo automatizavimas. V., 1978.

12. Jasinskas L., Adomas R., Ragutienė N. Organinė chemija. V., 1979.
 13. Januškevičiūtė A. Klinikinė fonokardiologija. V., 1979.
 14. Jovaiša L. Psichologinė diagnostika. K., 1975.
 15. Kabailienė M. Taikomosios polinologijos pagrindai. V., 1979.
 16. Kapustininkaitė T. Alksnynai. V., 1983.
 17. Kareckas L. Kombiniuotieji pašarai. V., 1981.
 18. Kubilius J. Tikimybų teorija ir matematinė statistika. V., 1980.
 19. Kumpikas L. Mašinų gamybos technologijos pagrindai. V., 1978.
 20. Lozuraitis A. Tiesa ir vertybė. V., 1980.
 21. Mačionis A. Stuburiniai gyvūnai. V., 1981.
 22. Mickūnas S. Elektrodinamikos pagrindai. V., 1975.
 23. Midvikas D. Poliy darbai. V., 1978.
 24. Mokslinė-techninė pažanga ir gamybos efektyvumas. V., 1983.
 25. Nainys V. Virpesiai ir triukšmas pramonėje. V., 1972.
 26. Pedagogika. V., 1981.
 27. Psichologijos paskaitos. V., 1980.
 28. Raugalė A., Mitūzas H., Vaiciuvėnas V. Vaikų ligų gydymas antimikrobiniais preparatais. V., 1983.
 29. Sauka D. Lietuvių tautosaka. V., 1982.
 30. Svočių auginimas. V., 1980.
 31. Šeštakas V. Keliai, transportas, miestai. V., 1976.
 32. Simakauskas S. Elektra automobilije ir motocikle. V., 1979.
 33. Urbutis V. Žodžių darybos teorija. V., 1978.
 34. Vasiliauskas R. Mokinį darbštumo ugdymas. K., 1983.

GROŽINĖ LITERATŪRA

1. Aputis J. Gegužė ant nulūžusio beržo. V., 1986.
 2. Aputis J. Skruzdėlynas Prūsijoje. V., 1989.
 3. Aputis J. Keleivio novelės. V., 1985.
 4. Avyžius J. Žmogus lieka žmogumi. V., 1975.
 5. Avyžius J. Sodybų tuštėjimo metas. V., 1977.
 6. Avyžius J. Chameleono spalvos. V., 1979.
 7. Bubnys V. Alkana žemė. Po vasaros dangum. Nesėty rugių žydėjimas. V., 1977.
 8. Bubnys V. Pilnatiess valandą. V., 1980.
 9. Baltušis J. Parduotos vasaros. T. II. V., 1969.
 10. Baltušis J. Su kuo valgyta druska. T.I. V., 1979.
 11. Baltušis J. Sakmė apie Juzą. V., 1979.
 12. Bieliauskas A. Kauno romanas. V., 1973.
 13. Bieliauskas A. Ramūs laikai. V., 1983.
 14. Bieliauskas A. Mes dar susitiksim, Vilma! V., 1975.
 15. Dirgėla P., Dirgėla P. Žaibai gėsta rudenj. V., 1971.
 16. Dirgėla P., Dirgėla P. Šalaviju kalnas. V., 1977.
 17. Dirgėla P., Dirgėla P. Šermenų vynas. V., 1980.
 18. Granauskas R. Gyvenimas po klevu. V., 1988.
 19. Granauskas R. Baltas vainikas juodam garvežiui. 1987.
 20. Granauskas R. Duonos valgytojai. V., 1975.
 21. Ivanauskaitė J. Ménilio vaikai. V., 1988.
 22. Ivanauskaitė J. Kaip užsiauginti baimę. V., 1979.
 23. Jacevičius L. Apysakos. V., 1981.
 24. Jacevičius L. Arbata penktą valandą ryto. V., 1979.
 25. Jacevičius L. Atmink pradžią. V., 1986.
 26. Jasukaitytė V. Stebuklinga patvorių žolė. V., 1987.
 28. Jasukaitytė V. Balandė, kuri lauks. V., 1989.
 29. Kašauskas R. Mažos mūsų nuodėmės. V., 1975.
 30. Kašauskas R. Suaugusiuju žaidimai. V., 1988.

31. Kašauskas R. Motociklininkai. V., 1973.
32. Klimas R. Gintė ir jos žmogus. V., 1981.
33. Klimas R. Tiktai ugnis užgydys. V., 1989.
34. Klimas R. Atostogos po Aukštaitijos pilnatimi. V., 1976.
35. Kondrotas T. S. Ivaicių laikų istorijos. V., 1982.
26. Kondrotas T. S. Pasaulis be ribų. V., 1977.
37. Kondrotas T. S. Žalčio žvilgsnis. V., 1981.
38. Lankauskas R. Džiazo vežimas. V., 1971.
39. Lankauskas R. Dar viena diena. V., 1982.
40. Lankauskas R. Nė vienas nebuvo pagailėtas. V., 1990.
41. Martinkus V. Negesta žvaigždė paukščio pėdoje. V., 1988.
42. Martinkus V. Nebausti prapultim amžina. V., 1987.
43. Martinkus V. Medžioklė draustinyje. V., 1983.
44. Mikeliniskas J. Rugpjūčio naktj. V., 1971.
45. Mikeliniskas J. Už horizonto – laisvė. V., 1986.
46. Mikeliniskas J. Kur lygūs laukai. V., 1981.
47. Mykolaitis – Putinas V. Sukilėliai. K., 1979.
48. Mikulėnaitė E. Ateis lietus. V., 1967.
49. Mikulėnaitė E. Diena, naktis, diena. V., 1976.
50. Mikulėnaitė E. Ona. V., 1981.
51. Mušinskas D. Kol išaušta rytas. V., 1979.
52. Mušinskas D. Mélyny dilgelių naktis. V., 1982.
53. Mušinskas D. Šviesa virš Tausado. V., 1987.
54. Paukštėlis J. Raštai. T. II. V., 1982.
55. Paukštėlis J. Netekėk, saulele. V., 1963.
56. Paukštėlis J. Čia mūsų namai. V., 1974.
57. Petkevičius V. Ko klykia gervės V., 1973.
58. Petkevičius V. Šermukšnių lietus. V., 1988.
59. Petkevičius V. Speiguoti pavasariai. V., 1965.
60. Pocius A. Ištirpę migloje. V., 1972.
61. Pocius A. Liepos šešelyje. V., 1984.
62. Pocius A. Per laukus iki miesto. V., 1979.
63. Radzevičius B. Priešaušrio vieškeliai. V., 1979.
65. Rimkevičius V. Girėnai. V., 1989.
66. Rimkevičius V. Vilniaus novelės. V., 1967.
67. Simonaitė I. Aukštųjų Šimonijų likimas. V., 1973.
68. Simonaitė I. Vilnius Karalius. V., 1967.
69. Simonaitė I. O buvo taip. V., 1977.
70. Sirijos Gira V. Aleksoto tiltas. V., 1979.
71. Sirijos Gira V. Béginas nuo šešelio. V., 1980.
72. Sirijos Gira V. Raudonmedžio rojus. V., 1978.
73. Sluckis M. Laiptai į dangų. V., 1978.
74. Sluckis M. Saulė vakarop. V., 1976.
75. Sluckis M. Nedidelė avarija. V., 1976.
76. Šaltenis S. Riešutų duona. V., 1972.
77. Šaltenis S. Atminimų cukrus. V., 1983
78. Šaltenis S. Duokiškis. V., 1977.
79. Šavelis R. Amžinoji šviesa. V., 1987.
80. Šavelis R. Paparčio šešely. V., 1980.
81. Šavelis R. Dievo avinėlis. V., 1974.
82. Vienuolis A. Amžinasis smuikininkas. V., 1973.
83. Vilimaitė B. Vasaros paveikslėlis. V., 1981.
84. Vilimaitė B. Tėvo vardas. V., 1987.
85. Vilimaitė B. Rojaus obuoliukai. V., 1981.
86. Zurbas A. Integralas. V., 1983.
87. Zurbas A. Molžemis V., 1986.

SENTENCE LENGTH IN SCIENTIFIC PROSE AND BELLES-LETTRES STYLE

Summary

The distinctive feature of scientific prose and belles-lettres styles in Lithuanian is the avarage length of sentence and its parameters. The greatest differentiation is achieved in case of very short sentences, i.e., when their length is 1–5 words. In scientific prose style such short sentences are five times less frequent than in belles-lettres style.

Sentence length in both styles depends upon the frequency of simple and complex compound sentences are more frequent than simple ones. Long simple sentences of this style make it possible to convey as full and exact information as that conveyed by complex or compound sentences. Whereas in belles-lettres style complex or compound sentences are less frequent, very short simple sentences prevail.

In scientific prose style the same tendencies of development are characteristic of both simple and compound or complex sentences; in belles-lettres style — of simple sentences and their constituent parts.